

Iskaja vsak dan razen nedelj in praznikov

PROSVETA

Issued daily except Sundays and Holidays

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR X. Entered as second-class matter January 22, 1914, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., SOBOTA 27. OKTOBRA (OCTOBER) 1917 STEV.—NUMBER 253.

Dve sto preiskovalcev išče živila.

PREGLADALI BODO SKLADIŠČA RADI DOKAZOV.

Črna koruzna in rženo moko objavljene.

True translation filed with the postmaster at Chicago on Oct. 27, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.

Chicago, Ill. — Vseled mnogih otrob, ki so bile napravljene živilskemu upravitelju Wheelerju, prekupe in meštarji nakupili živila in zahtevajo višje cene, kot jih dovoljuje regulacija, ki je bilo odposlanih 200 preiskovalcev iz glavnega stana justičnega departamenta v zveznem poplavljenju, da doženejo pritožbe in odločijo nakupljena živila, posebno konzervirana živila v škaflih in hladilnikih.

Obiskali bodo skladišča, trgovine za grocerijsko blago na debelo in drobno.

Vlada je pripravljena, da obtožuje, ki jih najdejo, da kršijo živilske postavbe.

Zakon pravi, da je pregrešek, "dati zarote, s katerimi hočejo preprečiti, da živež ne doseže potrošnika", in prepoveduje "potraženje in nakupljenje živeža". Pregrešek je tudi določanje cen nad navedeno.

Pravnik Childs bo sodeloval z državnim živilskim upraviteljem Harry A. Wheelerjem, da udeležiti oficijelne cene v trgovini na debelo in na drobno, ki jih poročajo od dne do dne.

Pregreške zoper živilske zakone kaznujejo s \$5,000 denarne globe in s kak prestopok, ali s dve leti ali obojim.

V četrtak so dodali k glavnim cenam koruzno in rženo moko, a tudi bo vsaki dan prinašal bule in druge živilske stvari pri nižjih cenah.

Cene za rženo moko so določene v tri razrede in dvojno mero: — Vred osminke soda, češki način, 12 do 15.00; bele vrste, raynoldova cena; črna \$1.26 do \$1.41. Vred po pet funtov, češki način, 12 do 35 centov; bele vrste 32 do 35 centov; črna 30 do 34 centov. Bela koruzna moka je kvotirana po 6 do 7 funtov, rumena ima isto mero.

V cenah za krompir, moko, sladkor in mleko v škaflih je bila edina sprememba v znižanju cene od 36 na 34 centov za vrečice moka po pet funtov, ki jo lahko zahtevajo trgovci na drobno.

MLJONI FUNTOV SLADKORJA SKRITEGA V SODIH KOT MOKA.

True translation filed with the postmaster at Chicago on Oct. 27, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.

Buffalo, N. Y. — Zvezni tajni agenti so pred nekaj dnevi poročali v Wash., da so odkrili v nekaterih skladiščih v Buffalu milijone funtov sladkorja v vrečah in sodih, ki so imeli znamko "top crust flour".

Pravijo, da so zaznamki na sodih zaznali, da je sladkor prikladal v skladišče skozi mesece. Nekateri zvezni agenti, ki je pregledal blago v poslopiju, ceni zalogo sladkorja na 150 železniških voz ali o 10,000,000 funtov.

Zvezni agent pravi, da je našel med velikimi skladiščnimi sladkorjem izredno drugih predmetov, med njimi je bila nad nekaterimi vrečami in sodi, zaznamovani s "top crust flour", aktualno poštena moka od zunaj.

POLOŠNO GLASOVANJE O ODPOKLICU ODLOŽENO.

Los Angeles, Cal. — Najvišje sodišče je dovolilo ponovno zahtevanje glede glasovanja o odpočitku javnega tožitelja Fickerta, obenem je pa naročilo J. H. Zemanskemu, volilnemu registru, da ne obdrži splošnega glasovanja o odpočitku Fickerta. Zastikanje se vrši dne 6. novembra v San Franciscu.

White odstopil kot predsednik rudarjev.

FRANK J. HAYES POSTANE PREDSEDNIK.

Premogovi prekupe žele revizijo cen.

True translation filed with the postmaster at Chicago on Oct. 27, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.

Indianapolis, Ind. — John P. White je resigniral kot predsednik Združenih rudniških delavcev v Ameriki. Na njegovo mesto pride kot predsednik organizacije Frank J. Hayes, podpredsednik unije. Mr. White se odpelje v nedeljo v Washington, da prevzame svoje dolžnosti kot svetovalec dr. H. A. Garfielda, narodnega upravitelja za kurivo.

Chicago, Ill. — Premogovi prekupe iz vseh krajev dežele so na konvenciji v Shermanovem hotelu dovršili organizacijo, ki ima namen regulirati in ustanoviti njih biznis kot legalno razdeljevalno agencijo, in da dobe od upravitelja za kurivo pravico računati 10 odstotkov za njih delo pri prodajanju produkta iz malih rudnikov, ki ne vzdržujejo svojih organizacij za prodajo.

Predsednik Wilson je dovolil premogovim prekupec 15c dobička pri toni mehkega premoga in 27 centov pri polni toni trdega premoga.

Prekupe so vprašali, da revidirajo odlok in jim dovolijo 10 odstotkov nad ceno pri vходу v rudnik, da krijejo troške in profit.

DEKOVO ŽIVLJENJE VREDNO ŠEST CENTOV.

Camden, N. J. — Osemletnega sina Joseph Corjekovskega je v tovorni avtomobil. Tožil je za odškodnino in porotniki so mu prišali šest centov.

ZADNJE VESTI.

AVSTRILJCI IN NEMCI UJELI 30,000. ITALIJANOV.

True translation filed with the postmaster at Chicago on Oct. 27, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.

Berlin, 26. oktobra. — Nemški vojni stan naznanja danes, da so Avstriji in Nemci v ofenzivi na soški fronti ujeli nad 30,000 Italijanov. Več kot 300 topov je bilo vzeti.

Poročilo pravi, da je bilo severno krilo druge italijanske armade poraženo in se umika. Nemške divizije so napredovale za Karfreitom in Ronzianom (Rončina).

Na mnogih mestih se Nemci zdaj bojujejo na talijanskem teritoriju, pravi poročilo.

Karfreit in Ronzina sta na zapadnem bregu Soče. Karfreit je v sekciji severno od Tolmina in Ronzina je na fronti južno od mesta.

ITALIJANI SO UMAKNILI SVOJE ČRTE.

True translation filed with the postmaster at Chicago on Oct. 27, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.

Rim, 26. oktobra. — Vojni stan poroča danes, da so Italijani pod pritiskom Avstrijcev in Nemcev na soški fronti umaknili svoje črte do meje v eni sekciji in se pripravljajo, da ostavijo planoto Banjšice.

Poročilo se čita: "Sovražna ofenziva proti našemu levemu krilu na julijski fronti se je nadaljevala v sredo ponoči in včeraj, ki so jo vodile močne sile. Od Montemaggiore do zapada Ausze (Avi) smo se umaknili do naše mejne črte, konsekvenco smo se radi tega pripravili za ostavljenje planote Banjšice. Vzhodno od Gorice in na Krasu je položaj nespremenjen. Včeraj je bilo deset sovražnih letal razbitih doli in prisljenih od naših letalcev se spustiti na tla."

Narod bo danes dal pet milijard.

URADNIKI SO PREPRIČANI, DA JE POSOJILO SVOBODE USPEH.

Dejstva o posojilu svobode.

True translation filed with the postmaster at Chicago on Oct. 27, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.

Vladni uradniki so prepričani, da bo do sobote zvečer podpisanih \$5,000,000,000; neoficijalna vsota \$3,200,000,000 v četrtak zvečer. Newyorški distrikt je prekorčel eno milijardo dolarjev. Ugodna poročila so dobili v četrtak iz južnih in zapadnih držav.

Washington, D. C. — Zakladniški uradniki so prepričani, da dosežejo maksimum \$5,000,000,000, preden bo končan velik finančni naval proti Nemčiji v soboto zvečer, ker je bilo do četrtka zvečer podpisane drugega posojila svobode nad \$3,200,000,000.

Zakladniški departament je dejal v četrtak zvečer: "Več kot \$3,200,000,000 in manj kot \$1,800,000,000 do maksimalne kvote drugega posojila svobode in \$200,000,000 nad svoto posojila, se znano, da so podpisali močje, žene in otroci v Združenih državah."

Poročila, ki tvorijo to vsoto, so neoficijalna, in se mogoče vsota pomnoži, toda najzatrjevalneje dele od sedaj do sobote, ob zaključku navala, je potrebno in priporočeno komitejem posojila svobode povsod v deželi, da se zaznamuje veliko nadpodpisovanje."

Oficijelno in neoficijelno poročilo v četrtak zvečer:

	Oficijelno	Neoficijelno
Boston	\$257,000,000	\$300,000,000
New York	\$200,000,000	\$1,000,000,000
Philadelphia	\$3,100,000	\$20,000,000
Cleveland	\$24,170,000	\$20,000,000
Atlanta	\$1,700,000	\$20,000,000
Richmond	\$1,000,000	\$20,000,000
Chicago	\$200,000,000	\$20,000,000
St. Louis	\$5,000,000	\$20,000,000
Minneapolis	\$5,000,000	\$20,000,000
Kansas City	\$5,000,000	\$20,000,000
Baller	\$2,000,000	\$20,000,000
San Francisco	\$2,000,000	\$20,000,000
Skupaj	\$2,025,542,000	\$3,200,000,000

OBRAVNAVA PROTI WEINBERGU.

San Francisco, Cal. — Porotniki, ki bodo sodili Izraela Weinberga, obtoženega s Moonajem, njegovo ženo in drugimi delavskimi voditelji dinamitnega napada na demonstracijo za vojno pripravljanje, so izvoljeni. V sredo popoldne je po tem sledila obilna govornica na delavske organizatorje.

Ferrari, namestnik javnega tožitelja, ni imel kaj novega povedati, kot da so se priče skrhle za pol tuceta, ki so diskreditirane. Organizirani delavci so izključeni od porote in kljub temu se javni tožitelj zadovolji s kompromisno obsodbo. Javni tožitelj namiguje da ni treba obesiti Weinberga, čeprav je obtožen, da je hladnokrvno umoril 10 moških in otrok; ampak javni tožitelj se zadovolji, če Weinberga pokličejo v ječo.

Neki kapitalistični list je zopet podprl Fickerta, češ, da Fickert obtoži Edwarda Nolana umora in da bo spoznan tudi krivim. Znano je, da je Edward Nolan izpuščen iz ječe proti nizkemu poročilu in da vsa znamenja kažejo, da ne pride na zatožno klop.

Delavski svet v San Franciscu se kmalu opravi nekega A. W. Brouilleta, ki je po nesreči postal predsednik sveta. Brouillet je advokat in ima politično službo. Na državni delavski konvenciji se je glede dinamitnega napada postavil na stran javnega tožitelja Fickerta. Pri tem delu ni dobil glasa, ki bi ga podpiral. Minoli petek je radi tega zavriščalo v delavskem svetu in zdaj imajo namen, da ga vržejo iz njega.

Najvišje sodišče je dalo Tom Moonemu 30 dni časa, da vloži priziv proti obsodbi.

VSAK novinar San in Slovenske Narodne Podporne Jednote se morajo na "Prosveto".

Roparja prijeta po kratki gonji.

ROPARJA PRIJETA PO KRATKI GONJI.

Zatrjujeta nedolžnost; denarja niso našli pri njima.

True translation filed with the postmaster at Chicago on Oct. 27, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.

Joliet, Ill. — Okoli 12:30 popoldne je vlakospremno oboje spodilo raz tovorni vlak 42-letnega Franka Barryja iz Chicaga in 18-letnega Roberta Jonesa iz Peorije. Dogodek se je odigral v Monneju. Tujca sta blodila eno uro semintje po vasi in potem sta vstopila v državno banko. Razgovorjela sta se s blagajnikom John H. Freesejem, ki je bil sam na banki. Ko se je Freese naslonil na mizo, sta ga tujca pograbila, zvezala in mu zamašila usta. Grozila sta mu, da ga ustrelita, če prične upiti.

Tujca sta skočila prek njega, medtem se je pa Freese priplazil do tajnega gumba. Pritisnil je nanj in zvonec se je oglašil v prodajalni njegovega očeta, Arthur Peters, trgovski pomočnik, je prišel na banko. Bandita sta ga vstavila s samokresi. Toda on se je hitro obrnil, zbehal na ulico in kričal, da so banditi vlomili v banko.

Bandita sta se ustrašila. Pograbila vreo s \$200 in bežala k farmi Edward Janda, ki se nahaja eno miljo od vasi. Vlomila sta v hišo. V nji sta našla Mrs. Cora Yandovo in njeno mater. Bandita sta njima zagrozila, da ju ubijeta, če skušata pobegniti, in pričela sta vtrjevati hišo, da se lahko brani.

Ko so prišli oboroženi valčani na lice mesta, se je mlajši bandit vstrail in je zbehal skozi zadnja vrata. Starejši tolovaj je ostal in se pripravil za bitko, pri tem je pa šeni izrabili za čit.

Ko so valčani oddali nekaj strel, je ropar zbehal v zgornje prostore. To priliko sta izrabili šeni in ušli iz hiše. Bitka je pričela.

Bandit je oddal pol tuceta strel in po tem je ustavil ogenj. Valčanom je prišel na pomoč šerif George M. Scholl s sedmimi deputiji. Ko je ropar prenehal streljati, so naskočili hišo. Bandit je bil brez streliva, toda postavil se je v bran. Se je po hudem boju so ga ukrotili.

Medtem je mlajši bandit skočil na tovorni vlak. Daleč se ni peljal, ker so na vas strani brzovajno sporečili popla banditov. V Peotenu, osem milj od Monneja, so ga prijeli meščani. Odvedli so ga v okrajno ječo v Will.

Oba sta odločno trdila, da nista vstopila v banko in izvršila rop. Freese in L. L. Behremes, agent za Illinois Central železnico, ki je videl bandita vstopiti, sta potrdila, da so prijeli prava roparja.

Ukraden denar je izgubil in ga niso našli.

Starejši bandit je bil ustreljen pri boju v hiki v desno nogo in je teško ranjen.

NEVARNI PETROLEJ.

Indianapolis, Ind. — 20-letni Oillie Dillman je hotel zjutraj hitro zaneti ogenj. Za netivo se je poslužil petroleja, ki je eksplozivni, ko ga je vili v štedilnik. Preden mu je prišla njegova žena Olga na pomoč in zadušila ogenj, je dobil tako težke opekline, da je umrl za njimi v bolnišnici.

POVIŠANJE MEDE ZA RUDARJE.

Lexington, Ky. — Gywell Davies, zvezni posredovalec delavskega departamenta, poroča, da so rudarji dobili 10 centov povišanja pri toni premoga. Cena za premog se tem povišanju primerno poviša.

VREME.

Danes hladnejše v Illinoisu, mogoče sneg; južni vetrovi se spreminjajo v severne. Sončni vzhod ob 6:16 a. m.; sončni zahod ob 4:52.

Vesti z bojišča.

True translation filed with the postmaster at Chicago on Oct. 27, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.

Francozi ujeli 13,000 Nemcev.

London, 26. okt. — Angleške in francoske čete, ki napadajo med snežnim viharjem, so danes naredile drugo veliko vrzel v nemško fronto na zapadnem flandrijskem bojišču. Naval je bil izvršen na široki fronti vzhodno in severovzhodno od Ypresa in vojni stan je poročal opoldne o dobrem uspehu.

Kooperacija med francoskimi in angleškimi armadami je popolna. Napadi so sledili ljutemu bombardiranju, ki je s točo jekla zmečkalo nemške zakope in votline. Zavezniki čete so ujele večje število moči in prizadale Nemcem večje izgube. Kdaj dežju in blatu so planile čete maršala Haiga iz zakopov in drie z zmagovalnim krikom; ki se je mešal s grumenjem topov; čez z jamami razrito polje in kmalu so izginile v nemških jarkih, kjer se je pričelo bombardiranje iz dolbin. Ljudi boji so bili severno in južno od železnice Ypres-Straden, v gozdu Houthoult in okrog Passchendaele.

Paris, 26. okt. — Nemške armade v Belgiji in Franciji, poražene in demoralizirane, se bližajo svojemu Waterloo. Tako izjavljajo danes vojaški zveščenci, ki vidijo vojno v popolnoma novi fazi, odkar so Angleži in Francozi izvojevali veliko zmago v zapadni Flandriji in na višinah severno od reke Alsne.

Laon, velika nemška trdnjava na južnem koncu "Hindenburgove linije", je malone že v pesteh Francozov in povelja, ki so jih našli pri mrtvih nemških častnikih v dotičnem kraju, dokazujejo, da je zavladala največja konfuzija v visokem poveljništvu prvotolgosedniške armade. Nekaterim polkom je bilo naročeno storiti to, dočim je bilo drugim polkom v bližini ukazano nekaj nasprotnega.

Zmagovit naval generala Petalona se nadaljuje brez ovire in Francozi so se ujeli okrog 13,000 Nemcev. 125 težkih topov in veliko število poljskih kanonov jim je prišlo v roke in vrhutega so Francozi zasedli več nadaljnjih utrjenih vasi.

Paris, 26. okt. — Uradno poročilo: Danes zjutraj smo zelo napredovali v daljavo od postojank, ki smo jih zasedli včeraj in ki se raztezajo do kanala Oise-Aisne. Vseli smo vas in gozd Pinon kakor tudi vas Pargny-Filain. Južno od Filaina, kamor so dospole naše patrulje, smo zasedli kmetije St. Martin in La Chapelle Ste. Berthe. Sovražnik je ostavil važni material pod našim pritiskom, med drugim tudi dvajset topov, vseh več hovit-serjev. Število vpljenjenih topov od 23. oktobra je naraslo na 120 in poleg tega smo vplenili več sto minometov in strojnih pušk. Tekom dneva smo ujeli nadaljnjih 2000 moških; število ujetih Nemcev od začetka operacij znaša več kot 12,000, med katerimi je 200 častnikov.

Berlin, 26. okt. — Nočna depeša: V Flandriji so bili luti topodniški dvoboji, posebno vzhodno od Ypresa. Prejšnjo noč so se umaknile naše čete iz Pinona in Chavignona, danes zjutraj pa iz okolice Ailette na drugo stran kanala Oise-Aisne zaradi velikega pritiska Francozov.

Avstro-nemška ofenziva proti Italijanom.

Zeneva, 26. okt. — Iz Dunaja in Berlina poročajo, da so avstro-nemške čete s pomočjo baterij težkih nemških topov izsilile prehod čez Sočo južno od Tolmina in zdaj se bore na poti proti italijanski meji.

Italijanski vojni stan priznava avstro-nemškemu četam majhne uspehe, toda iz Udina, kjer je glavna italijanska baza, javljajo, da so Italijani prostovoljno izpraznili nekaj postojank v svrhu, da očuvajo svoje čete pred ljutim

nemškim artilerijskim ognjem. Bojevanje se prehaja v štadij protinapadov in Italijani upajo, da bodo v stanu pognati Nemce in Avstrijce iz večjega dela, ako ne vsega zasedenega ozemlja.

Avstro-nemška artilerija je postala zelo aktivna na Krasu, južnovzhodno od Gorice, kar pomeni, da nameravajo Nemci raztegniti ofenzivo do imenovanega kraja; ako se to zgodi, tedaj se bo mogočna bitka vrnila na fronti štiridesetih milj.

Berlin, 26. okt. (Nočno poročilo). — Nemške in avstro-ogrške čete so včeraj v militaristični tovarški napadle pozicije našega bivšega zaveznika. Po kratkem, toda intenzivnem bombardiranju so naše divizije, prodirajoče v napadu na fronti okrog trideset kilometrov, prodrele skozi italijanske črte v dolini Bovea in pri Tolminu. Močne sovražne pozicije, ki so branile pota v dolino, smo poplavalili v prvem navalu kljub silovitemu odporu sovražnika; splezali smo na strma goraka pobočja in naskočili sovražne obrambne točke, nahajajoče se na na višinah. Večkrat je bilo treba zdrobiti odpor Italijanov s vročim bojem moča proti moču. Bitka se nadaljuje. — Do polnoči smo ujeli več kot 10,000 moških, katerimi so divizijski in brigadni štabi; poleg tega smo zajeli bogat plen topov in vojnega materiala.

Rim, 26. okt. — (Dnevno poročilo). Avstro-nemška sila, kateri dobro služijo mostišča pri Sv. Mariji in Sv. Luciji, so včeraj pričele ofenzivo na soški fronti in zanesle bitko na strmine na desnem (zapadnem) bregu Soče. Sovražnik je prodrl skozi naša spreduja črte na vzhodnem bregu Soče. Avstro-Nemci so tudi izvršili mogočne napade na Banjšici in v zapadnem smeru gore Sv. Gabriela, toda tam smo jih ustavili. Ujeli smo par sto moških. Sovražnik je napadel na južnem pobočju gore Rombon in severnem robu Banjšice. V prvem okolišču smo ga ustavljali v olinah pri Sagi, toda proti jugu je udri skizo italijanske linije. Pri tem je sovražniku pomagala gosta megla, vpricho katere je bil naš ogenj kritja brez pomena.

Nemci se še umikajo v Rusiji.

Petrograd, 26. okt. — Oficijelno javljajo, da je civilno prebivalstvo danes izpraznilo trdnjavo Kronštad, ki brani pot do Petrograda. Ta korak je menda storjen zaradi pričakovane napada nemške mornarice, katere je zdaj v Rižanskem zalivu, na Petrograd, ki je dvajset milj zapadno. Kronštad je glavno rusko morskoporišče v zalivu. V luči se nahaja velika municijska postaja in razne druge mornariške zgradbe.

Nemci nadaljujejo svoje umikanje od Dyne do Rižanskega zaliva; v nekaterih krajih so se že umaknili petnajst milj. V glavnem se umikajo v okoliških zaliva, ob čem, ki vodi v Pakov in ob reki Mali Jegel. Za seboj ostavljajo uničene hiše, mostove in ceste.

Rusko topništvo je preprečilo nov poskus Nemcev, ki so hoteli izkreniti čete na polotoku Wender. Na suho so hoteli priti na obali Estonije osem milj nižje od kraja, kjer se jim je izjavil zadnji polkuz.

Kodanj, 26. okt. — Ruski časopisi poročajo, da so ruski domačini usmrtili vse nemške prebivalce v Wendenu ob času zadnjega umikanja iz Rige. Ko so umikajoči se Rusi korakali po ulicah, se je razliril glas, da so nemški prebivalci metali bombe na njej. Razburjeni domačini so takoj invadirali nemški oddelke, razbili vrata in okna, privlekli moške ženske in otroke na ulice ter jih postrelili posamezno in v skupinah.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Ishaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v obljubi n pr (September 30-17) poleg valnega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ZALOSTNO, TODA RESNIČNO.

Zvezni otroški biro, ki ga vodi Julia Lathrop, je preiskal gospodarski položaj staršev, katerih otroci umrjejo v prvem letu. Delokrog ni bil velik, ker so le v novoangelskih državah in Michiganu prisiljeni, vpisati novorojenčke. Vsekakor bi bilo boljše, da bi biro lahko razširil preiskavo na vse države, ker bi bila slika popolnejša. Ali že ta statistični material dokazuje, da čim manj otrok umrje v prvem letu, kolikor višji je zaslužek očeta.

Mnogim povprečnim Američanom, ki se ne zanimajo za socialne razmere in nikdar ne mislijo tako daleč, da bi sebe resno vprašali, zakaj so nekteri ljudje siromašni, drugi bogati, ali ki se na tako vprašanje zadovoljijo z odgovorom, ki je navadna plitka fraza, se zdi čudno, če preiskovalci pravijo, da je umrljivost otrok v zvezi z očetovo plačo. In vendar je resnica, da je umrljivost otrok v najtežnejši zvezi z očetovim zaslužkom.

Preiskava v Johnstownu je dokazala, da je od tisoč otrok, katerih očetje zaslužijo manj kot \$10 na teden, umrlo 256 otrok, medtem ko je med tisoč otroci ugrabila smrt le 84 malenčkov, katerih očetje so zaslužili na teden \$25. Že v teh dveh primerah je tako jasno dokazano, da je umrljivost otrok odvisna od očetove plače, da je vsak dvom izključen.

Ce je očetov zaslužek nizek, mora družina prebivati v takozvanem proletarskem distriktu. Ulice in ceste so navadno v takem okraju nečiste, ker jih snazita le veter in dež. Hiše so stare, napol podrtе kolibe ali pa stanovanjske kasarne, v ktere sveži zrak nima vstopa. V teh distriktih stanujejo proletarci tesno drug poleg drugega in morajo za nezdrava in nozračna stanovanja plačevati tako visoko stanarino, da jim za hrano, obleko in kurivo prav malo preostaja. Hiše so tudi brez modernih sanitarnih naprav in hišni gospodarji se zanje prav malo brigajo, "češ, da so za reveže že dobre". In preiskava je dognala, da je umrljivost otrok v takih krajih petkrat večja kot v tistih, v katerih žive meščani, ki se nahajajo v ugodnih gospodarskih razmerah. Poročilo dokazuje to resnico z neovrgljivimi podatki. V hišah, ki so opremljene z vodovodom, je umrlo 117.6 otrok od tisoč, v hišah brez vodovoda pa 197.9. Tako potrdi poročilo, da sanitarne naprave znižujejo umrljivost med otroci.

Ce oče ne dobiva poštene mezde, ne more najeti stanovanja, opremljenega s sanitarnimi napravami. Ako je zaslužek očeta nizek, ne more kupiti zdrave in tečne hrane, primanjkuje mu za obleko, perilo in kurivo.

Naj si ogledamo visoko umrljivost med otroci siromašnih staršev, od ktere strani hočemo, vedno prihajamo do zaključka, da nizka mezda pospešuje umrljivost med otroci, naobratno jo pa visoka preprečuje.

Ako hočemo znižati umrljivost med otroci, potem morajo delavci dobivati tako visoko mezdo, da lahko najamejo sanitarna stanovanja in kupijo svoji družini potrebni živež, ki ga telo potrebuje, da se zdravo in krepko razvija.

POD KONCENTRIRANIM OGNJEM.

Prohibicionisti so osredotočili vse svoje moči na državo Ohio, da jo posuše. Najeli so celo W. J. Bryana, "prilatela groznega soka", da pomaga prohibiciji do zmage. V svojem navdušenju za prohibicijo je Bryan dejal, da bodo Združene države suhe v šestih letih, če posuše državo Ohio.

In prohibicionisti že delajo račune, kako velika bo zmaga, če se prohibicionisti val razlije prek države Ohio.

Prohibicionisti pravijo: Z enim samim udarcem bo združenih pet milijonov ljudi več pod prohibicionisti praporom, kar je enako prebivalstvu v državah Nebraska, Kansas, Washington in South Dakota.

Cleveland bo največje suho mesto v Združenih državah. Prebivalci v Cincinnatiju, ki ljubijo pivo, se bodo morali privaditi piti vodo. V Toledo, Daytonu in drugih

industrijskih mestih bodo oddajali hiše v najem, v katerih so zdaj gostilne.

Tako računijo prohibicionisti, če zmagajo, in zategadelj se ne smemo čuditi, če so koncentrirali prohibicionistično kanonado na državo Ohio.

Seveda imajo odločiti volilci, če država Ohio postane suha in se tako uresniči želje prohibicionistov. Prohibicionisti so se odločili, da morajo zmagati, ker računijo s tem, da jim bo igrača posušiti druge države, če zaplapol nad državo Ohio prapor prohibicije. Zavedajo se važnosti te zmage in zategadelj bo pritisk na volilce tako velik, da prohibicionisti lahko dobe večino:

Umetnost in narod.

Kar je čisto, kar je ljubko, kar se prijetno glasi, to razmišljata.

Filip, 4. 8.

Da se narod dvigne iz blatih nizav v jasne višave svobode, da se reši stradanja in bede in dušmorne skrbi, da doseže boljše življenje na zemlji — to je smoter socializma.

Naloga, ki jo hoče izvršiti, ali nova. Od začetka sveta je vsako živo bitje hotelo izboljšati svoj položaj in ko je prvi človek samislil prvo misel, mu je bila prva skrb: boljše, ugodnejše razmere. In ves napredek, kar ga je človeštvo doseglo tekom umnih tisoč let, ni nič drugega, kakor posledica te velike, močne misli. Boljše življenje!

Ali razlika med posameznikom, ki si skupa priboril boljše položaj in med socializmom je v tem, da poslednji misli na napredek vsega sveta, na najboljše življenje vsega človeštva. In to priznanje mu nesporniki vspešujejo v greh.

Premotrite življenje katerega človeka hočete: v vsakem takem zemeljskem potovanju zasledite isti nagib. Vsak si skuša poboljšati razmere, dobiti slabo, avanzirati, zaslužiti premirje, dobro kupčevati, nabrati imetje in končno svojim otrokom zagotoviti ugoden obstanek. Ali kadar socialist izreče, da imajo isto pravico vsi ljudje, da je zemlja domovina vseh in da ne rodi samo za posameznike, tedaj mora takoj čuti očitjanje, da je materialist brez idealov, ki misli samo na sebi. Kakor da bi bil na svetu le en človek, ki bi ne mislil nanj!

Ali da mislimo mi, ki pravimo, da mora družba, ako hoče biti družba, ne pa divja čreda, pravilno razdeliti dolžnost in pravico med svojimi udi, da mislimo mi samo na želodec, nam očitajo, s tem nam hočejo na delo ušestiti znamenje barbarstva in nas prikazati kot neplemenite družbe, ki je nevarna "čuhovski lastnini" človeštva. Koliko resnice je na tem?

Socializem ima svoje korenine v narodu; brez njega bi ne mogli eksistirati in kdor hoče razumeti socializem, mora poznati narod in ga razumeti, ali takega, kakšen je po naravi, ne pa kakor so ga skušali izklesati razni njegovi voditelji in preparatorji za nebece. V tem ljudstvu živi želja za boljše življenje in v vsakem oziru; kakor se hoče pripravi človek nasititi, tako hrepeni tudi go solnčni svetlobi, kopni po lepoti in strepi po znanju. Moč je narejena, da je organiziran kakor rafinirani gospod iz civilizirane družbe; žena najnižjih slojev ima ista čutila kakor parifimirana gospa iz visokega sveta. Delavec in kmetica vesta, da rože lepše cvete kakor kopriva, da vijolica prijetneje diši kakor divji kostanj, njim osem bolj ugaja Marijina solza kakor hrastov blod, in silka v sinškovi knjigi bolj kakor križkraši, ki jih same delata z neokretno roko. To čustvo za lepoto izraža tudi priprosti človek, kolikor mu je v njegovih razmerah mogoče. Pogledjte naše kmetice, kadar gredo v nedeljo v dolgih vrstah v cerkev. Kakor vsoka dama, preden gre na elitni ples, se oblači preprosta ženica z vso skrbljivostjo; kako pomno gleda v zrcalo, da razdeli lase na glavi natančno v uredu, kako pazno si spleta kite, kako skrbno pazi, da je peša snežno bela in da gube na širokih rokavih prav leže! In pogledjte fanta, ki se ženi pa izbira sopoek, ki ga hoče zatakati na klobuk. Ali ste že pazili, kako postajajo ljudje z dežele pred izloženimi okni mestnih trgovin in razgledujejo blago, katerega gotovo ne bodo kupili! "Ta robee je lep! Glej, kako je

rdeč, kako se svetli! O. lep je, lep!"

To čustvo za lepoto ni nifi tako primitivno, da ne bi poznalo kritike. Tudi priprosti človek primerja in izraža svoje mnenje, ki je čisto bolj zdravo, kakor kritika bogatega kapitasta, ki nahaja največjo lepoto v bankovcih po tisoč kron.

Tudi cerkve, siasti katoliška, pojma, da ima narod svoje umetniške potrebe in pogostoma je z oltarnimi slikami, s cerkvenim petjem, z malimi podobkami za odrasle in za otroke ved dosegla kakor s pridigami in krščanskim naukom. A tudi pri pridigi se izraža umetniški čut ljudstva. Kolikokrat lahko slišite: "Naš gošpod pa snajo lepo pridigati!" Pa odgovor: "Vaš snajo, Vaš; velike lepše kakor naš."

S svoje vojaško gedbo računa militarizem z umetniškimi nagoni uniforiziranega proletarijata. Procesije, slavnosti sprejodi, javne parade... vse je kombinirano z ozirom na umetniško dušo naroda.

Ali ta globok vkoreninjeni nagon je vendar le malo razvit, zakaj svet višje umetnosti je narodu zaprt, škoda pa imata oba: Narod in umetnost. Ako je poslednji naloga oplemenjevanja ljudstvo, tedaj je ta zadača v sedanjih družinskih razmerah enostavno neizvedljiva, ker prava umetnost niti ne prodre do tega pohlapčenega ljudstva, ki živi samo za delo, za kopičenje bogastva, in nima niti intelektualne podlage, niti časa, niti fizične moči, da bi se zanimalo za najzlahtnejše proizvode človeškega uma. In umetnost ne najde dosti spoznavalcev, kajti oni bi morali priiti iz tiste množice, kateri je dala narava vse lastnosti za pojmovanje krasote, a tiranija družbe ji je vzela vse prilike, da bi se tiste plemenite lastnosti razvile.

Kakor bi bila gorostasna prevzatnost, ako bi kdo trdil, da sije solnce na nebo samo zaradi nekaterih privilegiranih ljudi, da ovetec po travnikih in vrtovih samo zaradi enega razreda družbe, da žgole ptice po grmovju in po zraku samo za nekatere izbrane sloje, tako je zločinsko postopanje, ljudstvu braniti uživanje velikih umotvorov človeškega duha.

Seveda: Spoznavanje lepote in hrepenenje po urejenem uživanju prirode in onih, ki so izgnani iz raja, nezadovoljnost s temi razmerami, ki jih slabijo tudi v duševno sušenju. Ali nihče ne more upravititi tega hrepenenja iz sveta, ker nihče ne more vzeti živih barv svetlicam, blagega sijaja zvezdam in milega petja pticam. Lepota oplemenjuje človeško srce in človeškega duha. Da more narod uživati lepoto, ogrevati se za umetnost in jo umevati, ter se tako oplemenjevati, mu je treba priznati pravico do splošnega boljega življenja in do materialnih pogojev zanj. Dokler pa se mu to ne prizna, se mora narod boriti, naj tarnajo njegovi nasprotniki, kolikor hočejo o brezičnem materializmu. Boj socializma za ispremembo materialnih razmer je boj za plemenitost.

GOROVJE, PLANJAVE IN REKE SEVERNE AMERIKE.

Kordillerasko gorovje je na zapadu in obsega Skalnato gorovje, Sierru in druge gorake skupine Mt. McKinley je visok 29,300 čevljev, Popocatepetl 17,540 čevljev. Zelo visoke so vulkanske gore v Alaski in Mehiki. Na vzhodu je gorovje Appalachian. Mt. Michell v Severni Karolini je visok 6,711 čevljev. Velika centralna planjava se razteza iz arktičnega paja do Mehikanskega zaliva. Reke: Mississippi z dotoki, St. Lawrence s Velikimi jezeri se iztekajo v atlantski bazin; Columbia in Yukon v pacifični bazin; Mackenzie v arktični bazin. Obseja meri 24,500.

Iz prazgodovine zemlje.

Prirodoslovni pogovori.

Spisal dr. Pavel Grošelj.

(Nadaljevanje)

Tako so izpregovorile okamenjene in vesoljni potop je izginil iz geologije skoro brez sledu.

Francoški učenjak Cuvier pa je Scheuchzerjevemu zločinu nanovo pretipal kosti in spoznal je v njem zanimivega prastarodavnega močera, ki ga je v spomin na najditelja krstil z imenom "Antrias Scheuchzeri."

Harlemski muzej hrani ta kuriozni petrefakt v pouk in zabavo potomcem.

III.

Kako se lupi zemlja; na ognjenikih sledovih; revolucije zemlje; tih utripi.

V zvezdah sva iskala zgodovino naše zemlje. Njena lastna solnčnolarka luč nama je sijala jasno in določno v preteklost. Visoko iz zvezdnih perspektiv sva zrla na njeno mladost, dokler nista v temi izgubila svetle niti razvoja.

Tedaj pa sva kot nekoč Kolumb pristala iz vesoljstva na tem novem otoku v brezbrežnem morju svetovnega etra.

In zgodilo se je nama kot raziskovalcu, ki je v novem Kolumbovem svetu z lopati prekopal mehikanska tla in v njih našel zakopano in ohranjeno kulturo davne, dotlej nepoznane dobe Aztekov. — Vajne zgodovinske dokumente sva našla v zemeljskih skladih: okamenine.

Kot velikansko ročno popje ali ogromno čebulo so si tedaj predstavljali geologi našo zemljo. Iz lupinastih kamenitih plasti so si mislili sestavljeno njeno skorjo, v središču lupinaste kožice pa valovi razbeljene notekotke lava, zemeljsko jedro.

V vsaki taki lupinici ležita pokopani posebna favna in flora, ki nam torej pričata o posebnem veku v razvoju zemlje. Kolikor raznih lupinic bi torej lahko odlupili raz zemeljski obok, v toliko različnih vekov moramo razdeliti prazgodovino naše zemlje.

In v vsakem veku je kipele po zemlji drugačno življenje.

Končno pa bi na dnu prispeli do lepo svetlikačnega kristalastega olupka, v katerem ne nahajamo nikake življenjske lastine več. — Stopili smo v pravek naše zemlje, ko še ni klibo po njenem površju življenje, in ta zadnja, lepo kristalasta lupinica je ona prvotna kožica, v katero se je odela razbeljena zemeljska obla, ko se ji je ohladila površina tekom dolgih eonov.

Tako so olupili geologi zemljo v zgodovinske olupke; pri vsakem posameznem pa so obstali in se osumili vprašali: "Kaj neki se je zgodilo na zemlji med dvema takima olupkoma? Kje pač leži vzrok temu nenaslednemu preledku, tej ostru diarezi v zgodovini zemlje?"

V istem času pa je šel mladi genijalni geolog Buch daleč po svetu. V solnčnopersti Italiji je gazil po mrtovnem pepelu Vezuva, po brezupnih enoličnih obronkih strjene lave mu je begalo oko. Preko brezlične osrednje francoske planote je nameril korak, trkal s kladi ob zemeljske skorje tor jo povpraševal po važnih problemih. Vsekrizem je obhodi njene ugaše ognjenike — in slednjič se je iz teh mrtvaških pokrajin, ki so mu govorile o hudih kritičnih časih naše zemlje, rešil v pozostjo in barvne kontraste živnih Kanarskih otokov. Toda tudi tukaj ga ni mikala pokrajina, fantastna v svojih konturah, v žrelih ognjenikov si je zapiral razgled na lepo prirodo.

Tam daleč v Ameriki pa je tedaj Humboldt prvokrat občutil grozo in trepet potresa v Kumani in na orjaški ognjenik, pokrit s večnim snegom in ledom, na Chimborazo je krenil svojo pot. Skozi celo Ameriko ga je gnalo hrepenenje in vsepoved mu je iskalo oko sledov o vulkanskih izbruhih.

Na jeziku vseh znanstvenikov pa je tedaj ležala grozna beseda, in Cuvier jo je slednjič smelo izustil: katastrofa!

S krvavim sijajem je posvetila ta beseda v preteklost zemlje: Ognjeniki so odprli pošastna žrela in bruhajo iz sebe lavo in pepel. Zatemnelo je solnce od vseob-

sežnih oblakov vulkanskega puha, potoki, razbeljene lave žarile krvavem svitu v temno noč, daljne goreče grmade. Zemlja je lovi in poka, slemena gora se po pritisku eruptivnih sil dvigala iz nižin. Z grabežljivimi rokami pljuska morje preko kontinentov kopna zemlja, dvignjena od titanskih rok, se vzpenja iz morske globine. Divji viharji in bliski krešejo v ozračju.

In kakor sta ob izbruhu Vezuza mesti Herkulani in Pompeji v svojo kulturo našli grob v soki plasti vulkanskega pepela, tako je v tej vesoljni katastrofi kožalo življenje tedanjih dni, pokopano od razdivjanih prirod sil.

In nato — spet tiho vse — kožan pokop! —

To so bili po mnenju Cuvierja ni preledki med dvema lupinama, dvema vekoma zemeljske zgodovine.

To so bile one velike diareze visoki pesni življenja na obli našega planeta.

Vsak zemeljski vek je končal tako strašno revolucijo zemeljske skorje, in ko se je polegel njen har, je zasvetila zarja novi življenjskega razvoja.

Na grobišču je vzrastel nov, polnejši zarod od prejšnjega, čakal svoje usodne dopolnitve.

Po zadnji taki katastrofi se narodil človek in dananjše živstvo ter rastlinstvo; nastopil najnovejši vek zemeljske zgodovine.

Kako slabo se je prilegala katastrofna teorija, ta drugi boljani in pomnoženi natis vsega nega potopa, v mirno veličast prirodo. V nemoteni harmoniji plešejo gigantski solnce po prostoru, planeti in lune ter naša mlija z njimi hite svojo tiho varpet; trdna skorja se boji pod mi, v neupremenljivi moči se se prožijo po njih gorovja, me se peni v strogo začrtanih obal in življenje kipi vsepoved in ka, čaka neomajno zaupljivo v dan svojega solnce.

Kaj zato, če se danes utrja perela skala v gorovju in zabavne nižave; naj odnese derota izpod žuljavih rok košček obdelne rodovitne zemlje, naj zatrep ploščica zemeljske skorje in po ki v silovitem potresu trupalo delo tisočletij; naj zažari v gubnem žaru celz vrsta vulkanski žrel; kdo naj bi se vznemjal ob takih bornih utripih prirodnih sil; z železno vztrajnostjo zamašilo življenje vrzeli, ki so zasekali v njegove vrste.

Katastrofna teorija deluje dandanes nepoznatni giganti mi in hipniimi silami, v prirodni zapirajo le počasne in nezna utripajo zemeljskih sil.

In od teh bornih utripov so kož umrle gigantske Cuvierjeve sile.

IV.

Ognjenica zemlje; ob Nigro mali stavitelji; Lyellov klju kameniti popek.

Ob Nespoljakem zalivu stoji Puozuoli razvaline prastarega tišča Serapias; ostanki porušenega zidovja, zlomljeni in zvrzti stebri, izmed teh razvalin pa kot ponosne jelke trije vitki, dotaknjeni stebri v nebo. Toda di vanje je že vrtil zob časa, do višine dobrih treh metrov stebri gladki, nerazjedeni, nad višino pa zapazijo vse prepereli razjedeni pas, višji od dorašč moča. Kot od kamenosoka so vrtni kameniti stebri z gladki okroglimi rovi in izvedeno spozna takoj v teh rovih razvalno delo morskih školjč: živ svetvor. Iz teh v skalo izvrta hieroglifov za čita geolog zani vo zgodovino.

(Dalje prihodnjič.)

Na znanje naročnikom Prosvete in članom S. N. P. J.

Prvega novembra stopi v veljavo zakon, ki zahteva večjo plačilo za pisma in dopisnice. Po tem zakonu bo treba na pismih namizni za en cent več in na pisarniškem ravno tako. Na dopisnicah ravno tako. Na dopisnicah, ki jih pošljete na glavni rad ali na Prosveto po prvi cemburu, prilpeite za tri cente, na pisane dopisnice pa za dva centa. Prosimo upoštevati to, ker v nasprotnem slučaj ne napravite mnogo sitnosti in škod.

MOČNA, KONSERVATIVNA IN NAPREDNA INŠTITUCIJA

SLOVENEK -- GLAVAR INDIJANCEV.

Povest o zlatokalcih. — Spisal F. S. Tancar. (Konec).

Grill je postal divji; vedel je, da ga obesi-jo, ako se mu beg ne posreči. — Zagnal se je div-je proti Indijanki —

Pok! in sivi dim se je valil preko ograje. . . Grill se je prijel za prsi in padel na tla, toda za-vedel se je še in hitro pograbil za svoj revolver — in predno so ostali priskočili na pomoč, je sprožil proti Indijanki. . . nekaj sekund pozne-je se je zgrudil mrtev na tla. . .

Solnena Roža je zakrčila z rokama po zraku in se zgrudila poleg ograje na tla. Dvignili so jo še je dihal, dasi se ni zavedla. Pavel jo je nesel na vrt in jo položil na klop, nakar je služabni-kom naročil, naj odnesejo truplo ustreljenega Grill-a. . .

Sklonjenih glav in žalostnih obrazov so stali poleg ranjenih Indijancev. Njeni dolgi in krasni lasje so se vsipali na tla, po katerih je eurljala kri iz smrtonosne rane na njenem lepem čelu. . . Krogla iz revolverja ranjenega Grilla je dobro pogodila svoj cilj. . .

Končno se je zopet zavedla. "Si li zelo težko ranjena, Solnena Roža?" je prijazno vprašal Pavel.

Dekle je težko sopeč odgovorila: "Ne čutim bolečin — dasi vem — da je moje življenje — pri — kraju. . ."

Pavel ji je pričel obvezovati rano in jo tola-žil, da gotovo okreva, čeprav je smrtno-nevarno ranjena. Vedel je sicer, da je zgrubljena, pa jo je vkljub temu tolažil.

"Poklicali bomo zdravnika, draga moja," je sočutno rekel Pavel. "Hudo te je zadel ta lo-povski Grill!"

Solnena Roža se je grenko nasmešnila.

"S tem je primerno zaključil svoje brezšte-vilne zločine," je šepetala komaj slišno. "In on. . .! Kaj je z njim?"

"On je mrtev!" odgovori Anderson. "Izdi-hnil je takoj potem, ko je izstrelil proti tebi."

Veklik radosti se je izvil iz dekljinih ust. — Dvignila se je na klopi in veselo zakrčila:

"Torej sem masčevana! . . . Izpolnila se mi je najsrčnejša želja. . . Zdaj, dragi moji — rada umrjem. . ."

Zapičila je svoje osteklenele oči v Pavleta — in počasi ji je lezla glava na-zaj. "Ah! moj Zlatolasec — — —" je vzdihnila komaj slišno in se zgrudila Pavletu v naročje — mrtva. . .

Roža je bridko zajokala, dočim so možki sta-li potrtih sro krog njenega trupla.

"Želim sem, da bi živel," je rekel Pavel ža-lostno, "da bi ji vsaj deloma poplačal, kar je storila za-me in za mojo družino. — Toda zdaj je vse končano. . ."

Boj za svoje poštenje in srečno življenje, sem izvojeval do zmagovitega konca! . . . Pridite sem na moje sree, — dragi moji. . . Boj in trplje-nje je končano. . . Živeti bomo začeli zopet vese-lo in srečno, — ne meneč se za zlatage moloha. . . ki je že toliko ljudi onesročil. . . in ki je nam na-pravil tako strašno in večletno trpljenje. . ."

Objel je svoje drage in jih poljuboval. . . Zopet je bil popolno srečen v krogu svoje druž-i-ne. —

Solnce je vsipalo zadnje večerne žarke skozi gosto listje dreva na malo skupino objemajočih se ljudi, ki so delili med seboj svojo srečo in si pripovedovali doživljaja z največjo podrob-nostjo.

Tako se je končal boj z zlatom — za zlato srečo in svobodo. . .

Epilog.

Dolgo v noč so se prijatelji pogovarjali o svojih doživljajih, in končno je Roža opozorila

vse, da je treba iti spat. Zdaj je Pavel še-le spo-nal, kako je potreben počitka. Ves teden je po-toval, malo spal, poleg tega je bil pa še težko ranjen. Rana se mu je sicer dobro celila, vendar je pa še čutil njene posledice.

Prijatelji so se poslovili in odšli domov, ob-ljubivši, da jih mnogokrat obiščejo.

Ko sta O'Brien in Anderson odšla in je tudi Milenica zaspala, je Roža še enkrat prisrčno ob-jele in poljubila svojega moža. . . Ponovno sta si zagotavljala brezmejno ljubezen in zvestobo. . .

Roža je zdaj imela vse — kar je želelo njeno srce. . . in bila je — srečna. . . tako srečna. . .

Po dolgih letih je bila za njiju zopet noč — polna poezije in svatovske mečenosti. . .

Življenje je kratko. . . in le enkrat ži-vimo. . .

Naslednjega dne je pričel Bregar urejevati svoje zadeve. Poravnal je vse Grillove dolgove, za kar so se mu upniki zelo čudili Pavel se je ču-til v tem prizadetega, ker je res on zakrivil fi-nančno propast Grillovo. Ostali denar je vložil v akcije raznih podjetij, in si kupil v lepem kraju primerno kmetijo, na katero se je naselil s svo-je družino, ter živel v miru.

Nihče jih ni nadlegoval, nikdo ogrožal njih življenja. —

Koliko varnejše in veselejše življenje je na kmetiji kot pa ekstremno bojevanje in stremlje-nje za uničujočim — bogom. . . za — zlatom! . .

Zdaj je še-le uvidel, kolikokrat je bil v smrti nevarnosti med divjo gonjo za — zlatim pra-bom. . .

Na kmetiji se je kmalu udomačil, ker je bil kmetovalec tudi v stari domovini; Roža pa je bi-la vsa srečna — samo da je imela njega; nič ji ni bilo prenaporno, ne pretežko za izvršiti, — ker jo je poživljala goreča ljubezen do svojega lepe-ga junaškega moža.

Milena se je razvijala v lepo dekle. Oče jo je med drugimi učil tudi slovenskega jezika, ma-ma pa nemško; tako da je znala tri jezike pre-cej dobro, ko so jo poslali v višje šole.

Pozneje se je omožila z nekim profesorjem, s katerim sta imela pet otrok. Svojih otrok ni več učila slovensko. . .

Tako umira slovensčina med tujim — mo-gočnim narodom. . .

Pred par leti je umrla Milena v precej viso-ki starosti. Od prijatelja sem dobil potrebne in-formacije; to je, spominske zapise. Mileninega očeta, Pavel Bregarja, katere je spisal v prostih urah svojega kmetijskega življenja. Te listine je skrbno hranila Milena po očetovi smrti, zato so se nahajale med njeno zapuščino. Upravitelj njene zapuščine je bil toliko prijazen, da mi jih je drage volje izročil. Iz teh zapisov sem dobil potrebne informacije o Mileninih starih; in ker je bil njen oče slučajno Slovenec, sem se odločil, da stvar spravim skupaj in priobčim javnosti.

Slovenci imamo veliko lepe — in tudi žalos-ne zgodovine. . . v naši novi domovini — Ameri-ki. . . Imam precej gradiva o tem! — Ako bodo ugodne razmere v bodoče, bom še kaj spravil skupaj — po svoji neučeni zmožnosti.

Tako se konča ta povest iz divjega zapada, kjer je imel čast živati sladkosti in grenkobo — tudi naš rojak, Pavel Bregar.

Stremil je za zlatom in bogastvom; toda spo-znal je končno, da le zadovoljstvo in ljubezen de-la moža srečnega v življenju, — na pa zlato. . .

Za zlatom se steguje preveč rok, gleda pre-več oči, hrepeni preveč sro v pohlepnosti in ne-voščljivosti. . .

Zlato je zlobni — bog. . . mamon. . . v ka-terem je preveč centralizirana energija človešt-va. . .

Vse to je izprevidel naš Bregar po svojih bogatih izkušnjah. . .!

mi je domnevalo, da je Bog čul nespametno moje molitev; — počasneje in počasneje dirjal je atrajeni, nemara tudi ranjeni konj Črkesov, manja in manja bila je daljava, ki je ločila ubež-nika od mene. Ko jo pa v nečem gozdnem kotu zavijem za njim, zagledam zdajci dvanašterico divjih, do glave naorožanih A-brekov, jedva petdeset korakov pred sabo; predno se zavem, za-gromi kaceh deset strelcev, — kot bi me kedo v težkim kovaškimi kladivom zamahnil po glavi, zv-rnem se raz konja na zemljo.

Preteklo je leto po navedenem dogodilju. Sedem celih mesecev trebalo je bilo, da so se mi zaceli-le rane. Po kratkem dopustu u-vrstili so me zopet mojej sotni-ji. Zopet mi je bil načelnik po-prejšnji sotnik, ki je bil po dol-gej bolezni postal esaulom. Bog nama je hotel dobro in naju zdravi, krepki naravi pomagali sta nama zopet na noge. Lepo, a blede obliče našega esaula di-čil je podolgast obrutek, ter bil edini znak prošlega boja. Tudi miene so tega spominjale, vzstali o slabem vremenu, štiri strelne rane, katere sem bil dobil v stra-šnej velikej noči prošlega leta v rame in prsi; zacelile so se mi bi-le do cela solidno, če tudi ne u-prav lepo.

Zopet je bila pomlad. Ležali smo ob vznožji gora pri otrjadi najkrajnejše krilo levici, kate-rej je načeloval general L. Baš tedaj trebala je prastaro drevje, ter skozi gozde delala pota. Mi smo jej opravljali varstveno službo, bili jej v četo vanje in praelateljstvo. Kaceh poldrug-sto nas je bilo plastunov. Raz-ven družega orožja smo tedaj i-meli še kratke puške dvocevke; jedna cev je bila gladka za seka-ni svinec, a druga risana za olov-nice. Ni ga bilo dne, da ne bi za-deli na Abreke.

Bej-Mursin, naš esaul, predru-gačil se je bil, odkar so mu bili usmrtili obo in miljenico njego-vo, do čista. Človek bi mu bil prisojal, da se je vsaj za deset let postaral; čemern, togoten in skromnobeden je bil. Nikedo ne bi bil v njem vzpoznal prej-šnjega živahnega vselega čast-nika. Le kedar smo zadel na Ta-tare, tedaj vzplamtel mu je mla-denški ogenj, kateri sta mu po-vrhu netila še bes in sovraštvo. Takrat je pa divjal, kot zober meji tropo lovskih psov in mar-sikateri Črčenec, marsikater A-bačeh plačal je zavratni umor vlanjakega leta s svojo glavo.

"Brate!" reče mi necega dne, ter prijel me za roko, pope-lje me na stran, "brate Šimen, meni se uže stidi življenje; da se včasih ne zamorem znositi in zbesneti nad pesjimi dušami na onej strani tam, uže davno bi si bil prestrelil glavo. Se li še spo-minjaš dogodkov prešnjega le-ta?"

"Mislim, da še; in ko bi jih kedaj zabil hotel, spominjale bi me štiri praske na mojej ko-ži one mesarije. Bog me! še zdaj se mi ježe vlasje, ko mislim na o-ne dogodke. Stari oča, v najbolj-ših letih, mlado, veselo, nedolž-no, krasno dete, Fatima —"

"Močli, vrag te ubij! Ni besede več o tem!" zagromel je nad ma-no, pa krčevito popadel me za ro-ko; potem potegnil me k sebi, ter s glasom, ki se je tresel zbog stra-sti, šepnil mi na uho: "Hudič tam, čuješ li brate, psa onega, Abas-Kana, — živega moram ga dobiti v roke! In če me stane glavo, če mi velja izveličanje na onem sve-tu, in da mi pri tem pogine vsa sotnija, da ga ima zlodej sam pri-petega na najvišje skali Kasbe-kovej z jekleno verigo, Bog in bogme! imeti ga hočem, živega, čuješ li živega hočem imeti!"

Trenotek zrl me je s strahovi-tim, blaznim pogledom, a na mah zakrohoče, — zakrohoče pravim, da me je spreletela zana, da so mi od mrzle groze drhtali udje.

"Da deško!" nadaljeval je z o-nim strašnim pogledom, v kate-rem se je bralo sovraštvo, strast in best, čegar je možno le osvetlelep-no srce črkesko, — da se mi je le-denila krv po žilah, — "da deško, tu notri v opraji, tu mi že, vre in besni živ ogenj! Pred očmi vidim krvavo širan, kolikokrat se spomi-njam prošlosti! A predno nimam v roci krvoloča, Abas-Kana, do-tlej nimam ni pokoja, ni miru!" Živemu bodem vragu dri kožo s telesa, psu prokletemu, počasi, ko-mad za komadom, trgaj mu s ko-

stij meso, sol in poper potresal mu na skeleče rane, bodem mu — —!" Tu se mahom prekine, ter si poseže v lase; a silo si vkroti raz-burjene strasti, ter se umiri pola-goma.

"Bedarija!" vikne potem, v pr-vo moramo imeti hudiča! Čul sem, da ga vrag kot harambašo nosi tu krog po gorah. Pri prvi priliki morate mi kacega Abreka vjeti živega, da polizvem, kde iskati pe-sjo dušo. Drugo bomo videli!"

"Slišam vas, blagorodje", za-vrnem jaz. Na to odide.

Evo, bilo vam je tedaj, ko na-ša otrjada nekega večera zasede o-strog onkraj reke. Tja do vode posekan je bil ves gozd. Družega ni bilo videti, kakor nekoliko što-rov tu in tam. Na nasprotni obali štrele so strme, razbokane skale proti nebu, in semtertja rastlo je akromno grmičje med golimi ste-nami. Razpeli smo šatore. Delavno tekali so sluge in kuharji semter-tja. Zanelili smo ognje, pristavili samovare. Uže se je dvigal ogenj, par in dim kvišku; kar — t-r-r-ah! t-r-r-ah! t-r-r-ah! — zagrmni trikrat zapored na nasprotnje skalnati steni in dva moža Ku-banovega polka zvrneta se vzrak na zemljo. Vse je skočilo kvišku, hitelo na breg in zrla na naspro-tne pečine, kjer je bil videti stre-lov dim, počasi valeči se proti ne-bu. Eden plastunov brzo preplava reko, ter gre ogledovat. Mi dru-gi pak smo stali, ter zijali gore, kot deca na oreh. V drugo nam prižigajo kroglice mimo ušes, in ranijo nekaterega častnika devet-flajstega strelakega polka, ki je bil s svojimi ljudmi prirotil na o-balo. Streli brzo poležejo po mla-dovji, ki je rastlo ob vodi, pa ja-memo pokati gore, kder so se svi-tali streli. A tam ni bilo živega kr-sta, — samo dim in kamen se je videl in kroglice delale so le skali škodo. Drugo občinstvo odtegnilo se je bilo olovnicam, poleglo za šture, rove in dračje, pak gledalo, kako so streljali streli. — Med tem se je povrnil ogleduh ter ja-vil, da so onda na nedohodnej kor-muli, v nekeake jami, pred katero leže ogromne skale, trije Črčenec med njimi ima eden papah ovit z belim robeem, kar ga znači mula-ha (svečnik). Mi plastuni smo se jeli uže dolgočasiti; nikakor nam ni godilo, da so streli zama pa-lili svoj prah, a ničesar dosegli; nasprotno pa se je marsikedo njih zvrnil s potrtimi rebri. Baš sva ho-tela s poddesetnikom Ivanom Iva-novičem sotnika prositi dovolje-nje, da onim ptičem nekoliko pri-striževa peruti, kar zadoni našega otrjadnika glas: "Hbla rebeta! (deca) Plastuni nanje! Petdeset rubljev onemu, ki mi prinese gla-ve onih pasjeglavecev!"

Hej, da ste mi zdaj videli glu-mo! Kot bi mignil, obdajalo je na-šega esaula več kot petdeset pla-stunov. Drug je bil bolj razsekan od družega, razstreljen, razbit in drzen. Vsak je hotel biti prvi, vsak je hotel prislužiti si petde-set srebrnjakov. "Močite!" za-gromi esaul. — Nastane tišina, kajti vedel je slehrni, da se z esaulom ni šaliti.

"Šimen in Ivan", nadaljuje po-tem, "vidva skusita svojo srečo. Če si ne upata sama, vzemita še Siderovega seboj. Petdeset rub-ljev dodam jaz iz lastnega žepa, če mi mulaha vjameta živega!" "Dovolite, vaše blagorodje, sa-ma bi šla raje", zavrnem jaz; "preveč psov skazi lov."

"Dobro, kakor vam drago. Ho-dita z Bogom!"

Skala, na katerej so sedeli ptič-ki, ki sva jih vjeti hotela, molela je tolikaj iz stene, da naju na e-nej strani uprav nič videti ne bi zamogli, ko bi tam plezala proti njim, da naju je ne bi opazili, ke-dar bi plaval čez reko, potem bi bila varna. Poročnik, ki je veleval strelcem, obljubi nama, da bode pozornost onih vragov kolikor mo-či odvrčal od naju, ter ukazal to-liko časa vrlo streljati, da naju ne opazi nihče na steni. Kreneva sko-zi gozd. Tam, kjer je reka delala ovinek, ne bi naju nikakor zamo-gli videti Abreki. Ker so naju pu-ški le ovirali, odločiva ju na oba-li, si drug drugemu priveževa ob-leko, streljivo, šaški, kindžala in samokrese z jermenom okrog vr-zu, pa plavava na ono stran. Br-zo se opraviha tam, ter divjim kozam ednako jameva plezati po skalov-ji v vis. Pač je bilo to zelo težav-no, a šlo je ipak. — Preduh ali špilja, kjer so ležali Abreki, na-hajala se je, kakor sem uže dejal, na nizdolu viseči kormuli. Preduh stvarjalo je kolosalno skalovje, ki

se je bilo zbog mraza in ledu krušilo raz steno. Ko sva mi-jaz na strani, a Ivan od vz-lezla proti črkeskemu skrivali-trajalo je streljanje obeh str-na dalje; čula sva, kako so pa-olovnice, liki toča, na skale, le-ležale pred nama. Plezala sva kake tri četrte ure, ne da bi bili ju zapazili Črčenec. Dospela končno na neko kormulo, ki je-žala kakih deset do dvanajst č-ljev nad glavami Abrekov, ter-kako streho delala onemu pre-hu.

Uže so nama živigale kro-mimo ušes, stoprav, ko sva s-pahi jela mahati, opazili so u-streli, ter prenehali streljati. Zdaj sva pač sedela gore, a do Črčenec?? Videla sva, pred preduh, nikakor pa van-tu in tam prikazovale so se, to-le za trenotek, bliščeče cevi-gih vintovk, drugega pa nista dela ničesar. Naju stanje ni baš najugodnejše.

"Čuješ li Šimen," zasepeče Ivan na uho, "lisljake morava siliti, da pomole gobee z jaza. Jaz zavalim oni-le kamen pred luknjo; čudili se bodo, ka-nad njima, pomolili glave ven, ter pogledali, kaj bi bilo gore-ta hip poturčava dva, da jima-vek preide veselje, nadalje j-grati se slepih miši."

Legla sva na trebuh, ter gla-la nizdol na skalino, samoki pak imela pripravljena na stre-obrnjena na kraj, kjer so se-rale prikazati glave banditov. men zdrži, ter teledne pred du-no, — kot na ukaz, pogleda-je bradatih obrazov kvišku, t-r-r-r-ah! t-r-r-ah! — po-mahoma najina samokresa —-im vrhnjim telom zvrneta se-čenca na skalovje, ki je bilo na-pličeno pred preduhom. Dolgo joči ura-klici doneli so nama i-stroga v višino.

"To bi bilo storjeno!" pa-Ivan, "tretji je zdaj v pasti; a mi boče mulah ali hudič sam, ral bi proketo lokav biti, da ma odnese peti!"

"Čuj Ivan!" odvrnem jaz, vrstna misel šinila mi je zla-v bučo. Hajdi dole po poti, sva prilezla sem, da prideš do-le krive breze. Tja prišedi ja-kolikor toliko hrupno lesti po preduhovemu vходу. Dečko li, da mu od zdolaj hočeva de-vega, mienče, hvitati ga v top-gnezdu, — sklone se črez kam-ni prsni bran, da bi streljal v no; — a varal se bode, — jaz ta hip skočim od zgoraj na v — pa ga imava."

Tako tedaj. Ivan jame ple-dole, jaz pa tiho sedim vrhu duha, razkrečnem nogi, pa ča-Nabita samokresa vtaknil sem pet v toke za pas, in pazno gla-na kraj, kder se mora prika-mulahova glava. Preteče polu — zdolaj poči samokres in k-lu začujem Ivana kleti in raz-jati, ter vidim lezti ga proti duhu po kamenju, ki se mu je dno krušilo pod nogama.

Kar sva pričakovala, se je dilo.

Predvidno pomoli pretkani-rec vprvo svoj beli narah, na-že na nabijalniku svoje vintov-iz preduha; a ko se preveril li-ljak, da mu nikdo od zgoraj prismoli olovnice na komat, ni, izvestno sta se oba podala-le, da bi mu od zdolaj prišla-zoba. Zdajci se za papahom-kaže goloobrita butica, za tem-hovni del telesa. Hotel je stara-ča pogledati v nižino, da po-streli črez skalnati rov. A ba-to čakal sem jaz.

Tatar leži pod mano na tre-hu, — a hipom spustim se jaz, knem — in predno se ozreti za-re, sedim mu uže na vratu. Z-močno ga zgrabim za roki, v-rih je držal vintovko, a brado-trdno zapičim v tihnik. Kot je-lja vil se je dečko pod mano; žile sem moral napeti, da sem-tiščal nizdol. A ko prispeje I-razoroživa hrabrega dečka, ter-zveževa. V drugo zadoni silen-ra! v ostrogo. Videla sva tle-je na plitvem kraju četa stre-lje prekla reko, da bi zasedla zra-trdnjavo, katero sva pribot-midva.

(Dalje prihodnjič.)

INDIANA POTROŠI \$3,000,000 ZA CESTE

Indianapolis, Ind. — Drži-zgradi v prihodnjem letu 800 m-tlakovanih cest. Ena cesta po-od Velikih jezer do reke Ohio, eeste-bodo tekle od države O-d države Illinois.

Krvna osveta.

Iz spisov črkeškega častnika.

Prosto predelal Fr. Mirovčkov.

(Nadaljevanje.)

Zdajci pa mi zadoni vika, kri, tu-lenje, rjojenje, — sam ne znam, kako naj nazivljem to, — na u-šesi. Tako grozno, tako žalostno, teki bolestno je bilo, da mi je vse trepetalo po telesu. Nikoli, ni preje ni sleje v burnem svojem življenji nisem čul ednacega gla-sa. Kot divja zver vrgel se je naš sotnik tja, kjer mu je umirala ljubljena deva, vsa obilita s krv-jo; — z njenega trupla na truplo mrtvega oče, — od oče zopet na-njo. S tem bolestnim krikom od-padle so nam čudezne, neprimor-ne vezi, v katere nas je mahom vezal strah, trepet, groza. Vse-stransko skočili smo k mrtvece-ma.

Od gora sem začuje se dolgo trajajoče satansko tuljenje. Ko se vzkočbam s trupla umorje-nega kneza, zagledam jedva dve-sto korakov od nas visocega, vit-kega Črkesa v črnej burki in belem bašliku, na vranem konju dirjati proti pogorju; a za njim drevil mu je drug v tamnej bur-ki, s tamnim bašlikom. Zopet donel nam je njiju divji zmago-nosni krik na ušesa, in kot bi se rogala nam, dvigala sta dolgi vintovki vvis. Tedaj pak se naš sotnik, ki je dolgo ležal tik trup-la umorjene mu ljube, počasi dvigne, — grozovit strašansk

smeh zarudi mu smrtnobledo o-bliče, ki je bilo videti tem ble-dejše, ker ga je obdajala gosa, kot ogije črna brada. — "Abas-Kan! Vrag prokleti! Pesja duša, morilaka!" siknil je med zobmi. Predno sem bil v sedlu jaz, dir-jal je uže z ogromnimi skoki kambardski skakun za morilec-ma, na njej sotnik z vintovko pripravljeno na strel. Tudi jaz poženem za njim svojega sirea. Potem čul sem Kambardov hrup, ki je velel v orožje, ter se kot strela, po bliskovo, širil skozi gozd, od koče do koče, vsem pre-bivalcem aviljnim vele v orožje.

Vsaj poldrugasto korakov bil je naš sotnik se svojim polnokrv-nim vranecm pred mano, ter vid-no bližal se hudobnežema. Dasi sem imel dobrega konja, ipak ga dohajati nisem mogel. — Vse-stransko so tudi drli do glave naorožani Kambardi, ter skupa-vali se k človeškemu lovu. Ma-hom, v najhujšem diru izpali sotnik svojo vintovko, — zadnji ubežnikov zvrne se konju na vrat, a z rokama se mu trdno po-prime grive, — dokaz, da je bila olovnica dosegla svoj smer. Zdajci pa tudi drug v belem bašliku ustavi s krepko roko ple-menito svojo žival, da se mu div-je vzpne kvišku, ter z repom po-mete tla; — bliskoma je zasue- na zadnjih nogah, — strel se za-bliane, — izvrstni skakun naše-ga sotnika postavi se, kot aveča ravno po konci, ter se vznak zv-rne na tla. Jezdec je pač omahnil, a kot spreten dčigit vjel se, ter vendar le vzkočbal na noge.

A preje še, nego meni treba, da vam pripovedam oni slučaj, preje še, pravim, bil je z nekoli-ko ogromnimi skoki Črkes v be-lem bašliku tik našega še omaha-jočega sotnika, — šaška zasveti se mu v vzdignjenej roci, — sree mi je zbog trepeta in razburje-nja hotelo počiti v prsih, a ven-dar si nisem upal izstreliti vintov-ke, kajti preblizu sta si uže bila protivnika. Divja kletev bruhne mi iz ust, krčevito stig-nem nagajko, pak vdrihnem hro-pečega konja preko kadečih se lakotnic, — a uže je bilo prepoz-no. Strahovito je bil zamahnil peaji sin Črkeski, britka ostrina je zazvenela po zraku, pak pril-elela junaku sotniku preko gole glave. Zakril sem si bil oči z ro-ko, in ko pogledam zopet, — le-žal je mladi možak v svojej kr-vi, a morilec jo je drvil dalje po planem.

Osvetoželjnost in bes sta ne skoro ob um spravila ta tren-otek. Pustil sem sotnika v njego-vej krvi, mislil in motril le eno, kako bi dohitel bežečega Črke-sa, ter mu vlastnoručno iztrgal malopridni drob iz telesa. Z he-snim krikom, kateri je ponavlja-lo več, nego petdeset za mano dirajočih Kambardov, sprožil sem svojo vintovko na zavratne-ga morilec, ko je baš krenol na-levo, — a zgrešil ga. Če sem ke-daj mohl iskreno, bilo je gotovo oni hip, ko sem vsled besa, jeze in osvetoželjnosti prosil Boga, naj mi morilec ljubljeneja moje-ga sotnika, nja očeta in miljeni-ce njegove, dade v pest. Uže se